

Česko-rakouské poznávání prostřednictvím projektů programu AKTION ČR-Rakousko

08. 11. 2018

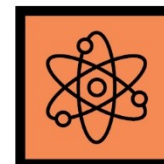
Milan JEŘÁBEK, PŘF MU

CZEDU →
CON FÓRUM MEZINÁRODNÍHO
VYSOKOŠKOLSKÉHO
VZDĚLÁVÁNÍ

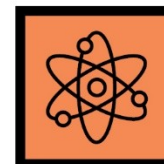
CV / odborné zaměření

- Docent na Geografickém ústavu Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity, v Brně
- Dlouhodobý zájem o problematiku českého pohraničí, dříve – během působení v Sociologickém ústavu AV ČR a na Univerzitě J. E. Purkyně v Ustí n. L. – zejména česko-německého resp. česko-saského, a to i v praktické rovině jako ko-předseda odborné pracovní skupiny Regionální rozvoj při Euroregionu Elbe/Labe.
- Absolvent Katedry sociální geografie a regionálního rozvoje na PřF UK (RNDr., Ph.D.), habilitace na Univerzitě Komenského v Bratislavě v oboru Regionálna geografia.
- Publikační činnosti, vedle již uvedeného, se týká území severozápadních Čech (Ústeckého kraje), od 2013 česko/moravsko-rakouské pohraničí ve spolupráci s relevantními partnery (Univeristät Wien, Donau-Universität Krems).

Paradigmata společných projektů a aktivit

- Společná historie x 100 let samostatných států
- Vzájemné česko-rakouské (historické) vazby a působení, ovlivňování, poznávání
- Současnost, blízkost či „dištanc“
- Sousedská problematika, podpora prostřednictvím unijních programů
- Odlišný jazyk, mentalita?
- Periferní/příhraniční území, zaostávající z hlediska regionální politiky
- Konkrétní případy/projekty jako best practices

Od železné opony k Evropě bez hranic / integraci v regionálním rozměru

„Přestože z geografického hlediska stojí na periférii, tvoří hraniční regiony v našem epochálním projektu centrální prvek. Byly důvodem mnoha krvavých válek v minulosti, a musí se proto stát hnací silou našeho vývoje v budoucnosti (PRODI in GABBE, von MALCHUS 2001)

Společné projekty MU a UNIVIE realizované s podporou programu AKTION

1. Transformace pohraničí na příkladu jihomoravského-dolnorakouského regionu (TransReg)

Transformation des Grenzraumes am Beispiel einer niederösterreichisch-südmährischen Region (č./Nr. 74p1)

2. CZ-AT: Hranice – spolupráce – partnerství na příkladu změn v ekonomice, vědě a každodenní kultuře

Grenzen – Kooperationen – Partnerschaften am Beispiel des Wandels in Wirtschaft, Wissenschaft und Alltagskultur (č./Nr. 78p9)

Partneři

- Masarykova univerzita
 - Přírodovědecká fakulta
 - Geografický ústav
- Universität Wien
 - Institut für Geographie und Regionalforschung
 - M. HEINTEL, N. WEIXLBAUMER

universität
wien

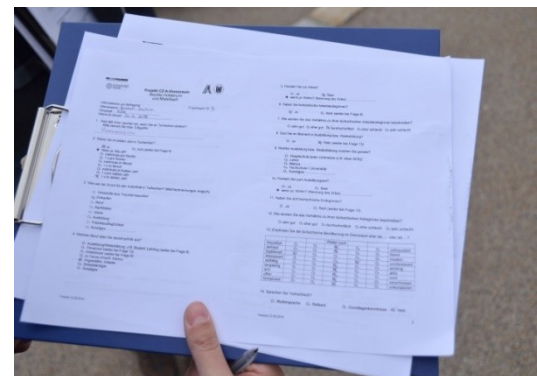
Stručný popis projektu

- Česko-rakouské pohraničí, v projektu zastoupené příhraničním pásem Jihomoravského kraje a spolkové země Dolní Rakousy, představuje specifické periferní území. S nedávnými historickými mezníky (1989, 2004, 2011) však získalo nový rozvojový impulz. Do jaké míry bylo této situace dosud využito?
- Projekt zachycuje dosavadní vývoj a aktuální socioekonomickou situaci na základě popisu prostřednictvím obvyklých ukazatelů / dat statistické povahy, jakož i vlastního dotazníkového šetření u obyvatelstva a interview se starosty vybraných obcí. Byl realizován od prosince 2015 do října 2016.
- Aktivity vysokoškolských studentů byly zářamovány workshopy: úvodní interního charakteru a závěrečný k představení výsledků a reflexi veřejnou správou.

Dotazníkové šetření u obyvatelstva

- Cílová skupina:
 - obyvatelstvo starší 15 let na základě kvótního výběru (záměr cca 300 respondentů na každé straně)
- Tazatelé:
 - studenti geografie ve smíšených skupinách, CZ 20, AT 90
- Dotazník
 - 26 otázek + identifikace respondentů
- Realizace:
 - 25. – 28. 4. 2016, základna: MENDELU Lednice
- Výsledný soubor:
 - 312 CZ, 446 AT

Strukturované rozhovory se starosty obcí

- zaměření (bloky, otázky)
 - kooperace a komunikace, participace/pohled obyvatelstva, prostředky podpory, rámcové podmínky přeshraniční spolupráce, transformace, hodnocení a vyhlídky do budoucna
- realizace
 - doba: AT 02/2015, CZ 04 a 10/2016
 - počet: 10+10
- respondenti:
 - CZ-strana: Břeclav, Dolní Dunajovice, Hevlín, Hrušovany nad Jevišovkou, Lednice, Mikulov, Novosedly, Valtice, Šatov, Znojmo
 - AT-strana: Bernhardsthal, Falkenstein, Hadres, Haugsdorf, Hollabrunn, Laa an der Thaya, Mistelbach, Poysdorf, Ottenthal, Retz

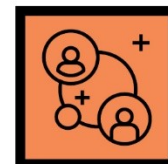
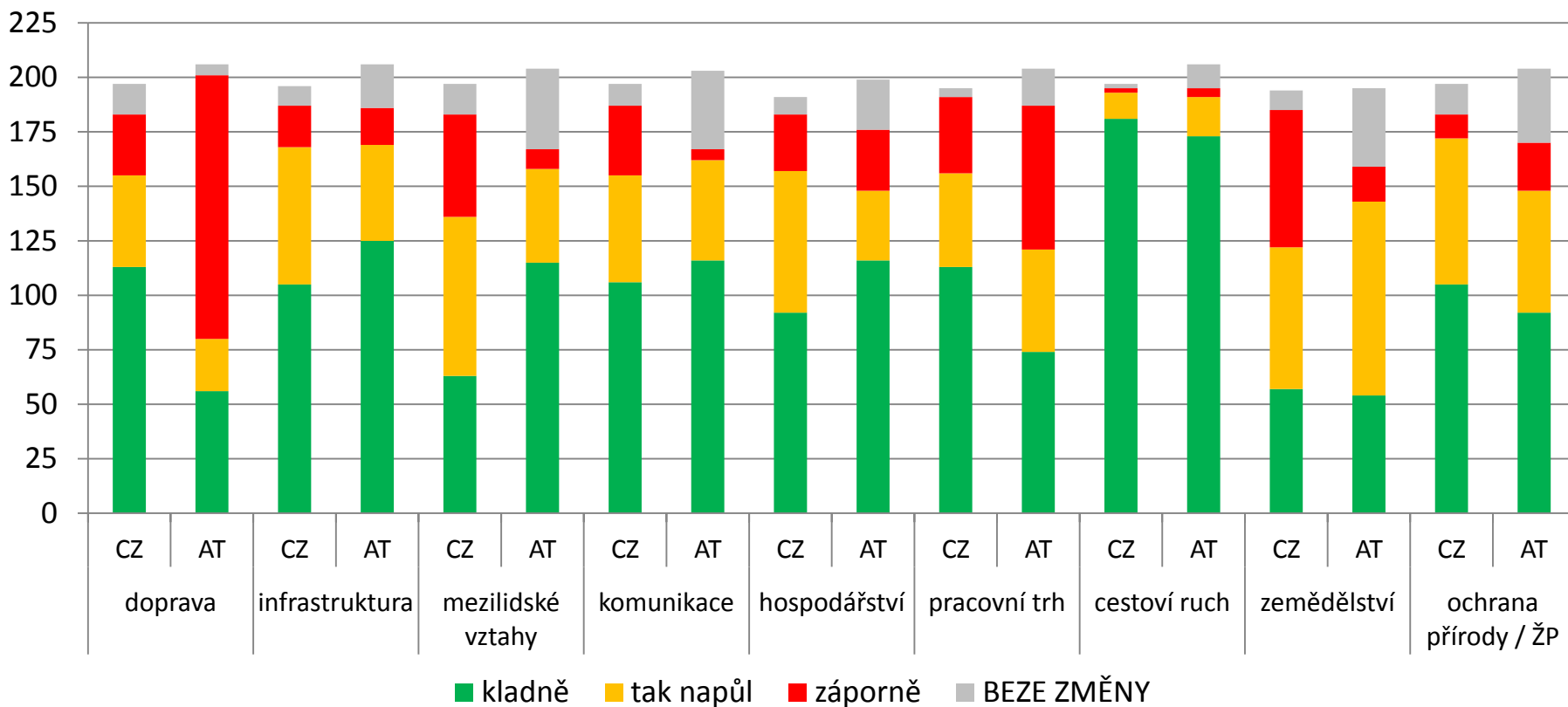
Asociace s názvem sousedního státu (max. 3 možnosti, výběr)

	CZ-strana	četnost	AT-strana
Vídeň vč. lokalit, atraktivit	90	68	Praha
soused, sousední stát	64	44	
životní úroveň, ekonomika, práce, €	57		
Alpy	39		
hory, příroda, krajina	36		
			prázdniny, výlety, cestovní
sport: cykloturistika, lyžování apod.	24	21	ruch
potraviny, jídlo: káva, koule	23	31	
hranice, odlišnost vč. mentality	22	46	
čistota, pořádek	22		
nákupy vč. trhů	21	90	levné nákupy, nákupy
(společná) historie	20		

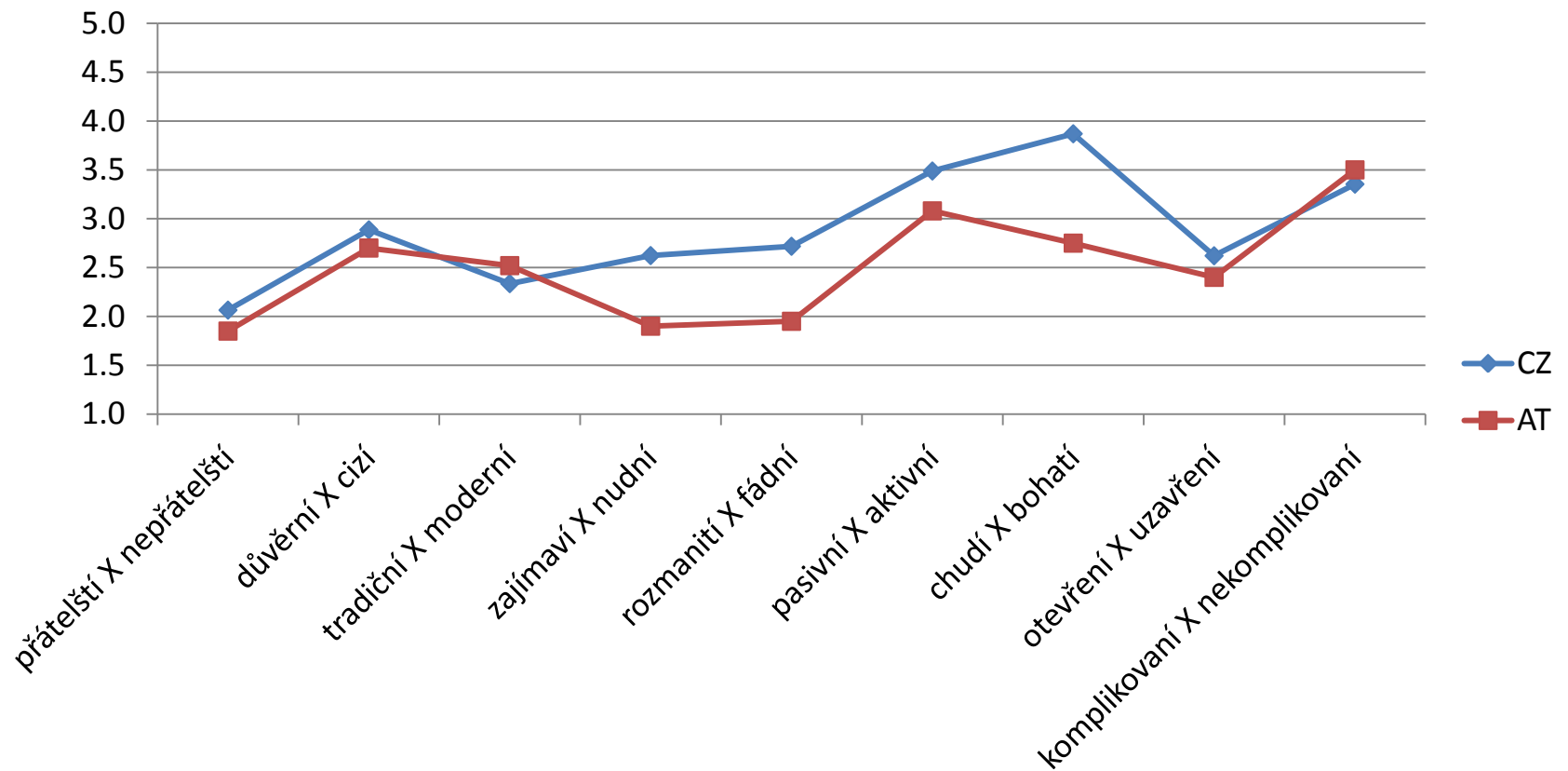
67 pivo
26 pozitivní asociace
21 negativní asociace

Změna po pádu železné opony (tematické oblasti, četnost)

Vnímání obyvatel sousedního státu v příhraničí (vážený aritmetický průměr)

Znalost přeshraničních česko-rakouských projektů

(otevřená otázka, tematické zařazení, výběr)

CZ-strana	četnost	AT-strana
aktivity spojené s vínem	33	6
cyklostezky	28	21
setkávání	25	11 festivaly, eventy
Stezka bosou nohou	21	
školství, vzdělávání	19	31
		15 mateřské školy
hudba, kultura	10	9
		17 národní výstavy
dálnice	6	5
		12 národní parky
		8 přímá spolupráce
		9 turistika, túry

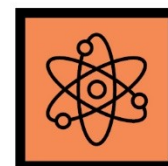

příklad přeshraniční spolupráce

Muzeum železné opony Valtice

ze Stezky bosou nohou –
vyhlídka do tří zemí

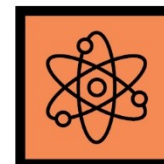
Poznatky z rozhovorů se starosty / 1

- **kooperace a komunikace:**
 - v zásadě dobrá, závislá na znalosti jazyka (němčiny) a osobním angažmá aktivních obyvatel
 - projekty velké i malé, tvrdé (infrastruktura) i měkké, diferencováno
- **participace/pohled obyvatelstva:**
 - častá setkávání při nejrůznějších příležitostech, spolupráce v zemědělství (nejen vinaři)
 - návrat k přirozenému stavu, ale i negativní dopady (např. doprava)
- **prostředky podpory:**
 - rezervovaný přístup k využití dotací, rozpor v podpoře tvrdých a měkkých projektů, v Rakousku příznivější prostředí

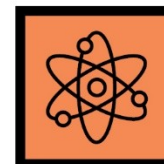
Poznatky z rozhovorů se starosty / 2

- **rámcové podmínky přeshraniční spolupráce:**
 - Euroregion Pomoraví téměř neznámý pojem, vazba na (mikro)region, slabý zájem Krajského úřadu
- **transformace (železná opona, EU, Schengen):**
 - vesměs pozitivní hodnocení, „vygumování“ hranice, pestrá škála přeshraničních aktivit
- **hodnocení a vyhlídky do budoucna:**
 - dosud ne zcela využitý potenciál, víra ve vyšší intenzitu přeshraniční spolupráce, těžiště v cestovním ruchu, důraz na mládež

Poznatky z rozhovorů se starosty / 3

Obec, město	Zaměření / příklad
Břeclav	idea – vstupní brána do Lednicko-valtického areálu?
Hevlín	přeshraniční informační centra, absence dřívějšího železničního propojení, zapojení do Evrohevlínů (14!) / přeshraniční klientela ve službách
Hrušovany nad Jevišovkou	kultura + cykloturistika
Lednice	prostřednictvím DSO cyklostezky (mapa/průvodce x nové km)
Mikulov	cyklostezky, měkké/kulturní projekty, dvojjazyčné webové obecní stránky, záměry: revitalizace území k Valticím (Insel) / nákupní turistika / Památník na hranici ANO x Muzeum totality NE
Šatov	revitalizace dráhy Retz-Znojmo
Valtice	autovláček, festy, záměr opravy TIC pro INTERREG V A
Znojmo	(Otevřené sklepní uličky vyprávějí příběhy,) partner Niederösterreichische Landesausstellung 2021

Budoucí vývoj česko-rakouského pohraničí

(CZ-respondenti, otevřená otázka)

překážky

jazyk

četnost výzvy

51 8

mentalita, odlišnost

26 18 spolupráce, vztahy, soused, komunikace

politika, legislativa, ekonomika

17 15 trh práce

uprchlíci

15 4 školství

rozdílná úroveň životní, ekonomická

7 4 dálnice, dopravní řešení

očekávání

četnost

přání

prohloubení spolupráce / vztahů

25 8

rozvoj obecně

11

zlepšení životní úrovně, financí

10 11

doprava, komunikace, infrastruktura

8 18

práce

7 5

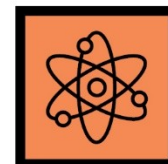
cestovní ruch

6 7

zachování hranice, rozdílnost

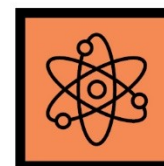
6 4

uprchlíci

Statistika projektu TransReg

Dílčí aktivita	Pedagogové / hosté		Studenti vč. doktorandů		Úhrnem	
	CZ	AT	CZ	AT	počet osob	člověkodny (přepočet)
úvodní workshop	9	2	18	14	43	86
terén	3	2	20	88	113	275
závěrečný workshop	1	2	13	90	106	122
prezentace praxi	11	3	6	14	34	34
Celkem	24	9	57	206	296	517

Doplňkový program 😊

Návštěva u TGM

... vinného sklípku

CZEDU →
CON FÓRUM MEZINÁRODNÍHO
VYSOKOŠKOLSKÉHO
VZDĚLÁVÁNÍ

Život se neučí
v přednáškovém sálu

Tisková konference 16. 11. 2016, reflexe médií a výstava na PŘF MU

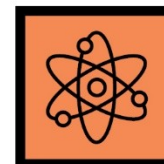
Mediaální ohlasy

Tištěná média, rádio, TV a zpravodajské agentury:

- ČTK: Rakušané stále Čechy vnímají jako součást východního bloku. 15. 11. 2016.
- BRNĚNSKÝ DENÍK: Vědci: Češi a Rakušané z pohraničí si chválí turistiku. 16. 11. 2016.
- MLADÁ FRONTA DNES: Jste chudší a vážne řeč, říkají Rakušané. 18. 11. 2016.
- METRO: Rakušané si Česko spojují hlavně s levnými nákupy. 23. 11. 2016.

Internetová média:

- IDNES.CZ: Na víno i Brno Rakušané v průzkumu zapomněli. Jezdí za pivem a nákupy. 18. 11. 2016.
- TÝDEN.CZ: Nic se nezměnilo. Čechy berou jako součást východního bloku. 16. 11. 2016.
- DENÍK.CZ: Vědci z Brna: Češi a Rakušané z pohraničí si chválí turistiku. 19. 11. 2016.
- ONLINE.MUNI.CZ: Levné nákupy a pivo. Výzkum ukázal, jak Rakušané vidí Čechy. 15. 11.
- GLOBE24.CZ: Češi jsou chudí, patří do Východního bloku, zní z Rakouska. 15. 11. 2016.
- EUROZPRÁVY.CZ: Češi? Stále patří do východního bloku, jsou chudší, říká většina Rakušanů. 15. 11. 2016.

Publikační aktivity

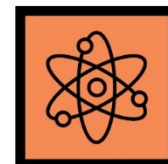
JEŘÁBEK, M., M. HEINTEL a N. WEIXLBAUMER.

CZ-AT: Hranice - spolupráce - partnerství na příkladu změn v ekonomice, vědě a každodenní kultuře. Brno: MINO Ústí nad Labem, 2018. 208 s. ISBN 978-80-87889-09-1.

Programmatik grenzüberschreitender Zusammenarbeit und hochschuldidaktische Handlungsfelder im österreichisch-tschechischen Grenzraum: eine Projektreflexion. In M. Heintel, R. Musil, N. Weixlbaumer. *Grenzen / Theoretische, konzeptionelle und praxisbezogene Fragestellungen zu Grenzen und deren Überschreitungen.* Wiesbaden: Springer VS, 2018. s. 419-443, 25 s. RaumFragen: Stadt - Region - Landschaft. ISBN 978-3-658-18432-2.

Transformace pohraničí na příkladu jihomoravského-dolnorakouského regionu. Ústí nad Labem, 2017. 31 s. ISBN 978-80-87889-06-0.

Transformation des Grenzraumes am Beispiel einer niederösterreichisch-südmährischen Region. Ústí nad Labem, 2017. 31 s. ISBN 978-80-87889-07-7.

Shrnutí a perspektiva

- Solidní úroveň dosavadní spolupráce, přesto rezervy pro rozšíření/prohloubení v obecném smyslu i konkrétně GÚ resp. akademická pracoviště
- Zřejmá vazba na internacionalizaci studia, vedle angličtiny význam jazyka sousedního státu (území) jako dorozumívacího prostředku
- Poznání společného přeshraničního regionu a možnosti, opatření či doporučení ke zvýšení jeho konkurenceschopnosti
- Vedle výzkumného přínosu využití poznatků v praxi při usměrňování regionálního rozvoje příslušnými orgány a institucemi
- Význam osobních mezilidských kontaktů (studenti, pedagogové, experti) jako součást utváření přeshraničního společenství

